

Program implementácie Európskeho dohovoru o krajine v SR

Európsky dohovor o krajine je dohovor Rady Európy zameraný na ochranu, manažment a plánovanie krajiny. Na proces ratifikácie členskými krajinami bol predložený vo Florencii 20. októbra 2000 a vstúpil do platnosti po ratifikácii desiatimi krajinami 1. marca 2004. Týmto dohovorom členské štáty ustanovili nástroj zameraný na kvalitu a rozmanitosť krajiny Európy v záujme jej ochrany, manažmentu a plánovania. Podpisom dohovoru potvrdzujú, že krajinu považujú za významnú súčasť európskeho prírodného a kultúrneho dedičstva prispievajúcu k upevňovaniu európskej identity a podmieňujúcu vytváranie miestnych kultúr.

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením č. 201 zo 16. marca 2005 vyslovila súhlas s podpisom Európskeho dohovoru o krajine (EDoK). Dohovor bol podpísaný 30. mája 2005, jeho ratifikácia prebehla od 9. augusta 2005. Dohovor začal v Slovenskej republike platiť 1. decembra 2005.

Krajinnoekologický výskum, prax a vzdelávanie

Po r. 1989 sa slovenskí krajinní ekológovia, environmentalisti a ďalší špecialisti aktívne podieľali na uplatňovaní krajinnoekologických princípov v rámci tvorby environmentálnej politiky pre Slovenskú republiku. Významnou mierou ovplyvnili aj ďalšie zásadné environmentálne dokumenty týkajúce sa udržateľného rozvoja, koncepcie využívania územia, environmentálneho vzdelávania, environmentálnej legislatívy a tiež úroveň súčasnej praxe. Rozvoj krajinej ekológie, krajinného plánovania, tvorby krajiny a krajinej architektúry bol zahrnutý do rôznych študijných programov na slovenských univerzitách a ich špecializovaných fakultách: Fakulta ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene, Fakulta prírodných vied (v rámci Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach a Prešov-

skej univerzity v Prešove), ďalej Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a Fakulta architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave.

Slovenské metodiky krajinnoekologického plánovania, hodnotenia ekologickej únosnosti krajiny a ďalšie špecializované metodické postupy dosiahli medzinárodné uznanie. Vysoko sa hodnotí napr. metodika LANDEP, ktorá dosiahla významný

medzinárodný ohlas tým, že sa stala súčasťou medzinárodného dokumentu AGENDA 21, prijatého na Svetovom summite Zeme v Riu de Janeiro v r. 1992 a bola zaradená medzi odporúčané metodiky pre zabezpečenie integrovaného prístupu k plánovaniu a hospodárstvu so zdrojmi krajiny.

Slovensko po r. 1990 pristúpilo k väčšine globálnych environmentálnych dohovorov, stalo sa členom Európskej environmentálnej agentúry a ďalších významných environmentálnych organizácií. Napríklad Ústav krajinej ekológie SAV bol zaradený do siete centier excelencie v rámci Európskeho vedeckého priestoru ALTER-NET (Sieť pre výskum biodiverzity, ekosystémov a ekologickeho vedomia). Fakulta architektúry STU v Bratislave bola zaradená medzi centrá excelencie SPECTRA (Sieť pre výskum a vzdelávanie v oblasti priestorového plánovania).

Prípravná fáza implementácie

V rokoch 2003 - 2004 sa začala realizovať príprava

Slovenska na pristúpenie k EDoK. Ministerstvo životného prostredia SR spolupracovalo v tejto fáze s Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstvom pôdohospodárstva SR, Ministerstvom kultúry SR a expertmi zo Slovenskej agentúry životného prostredia, akademických pracovísk (Slovenskej akadémie vied a univerzít) a mimovládnych organizácií. Súčasne sa na Slovensku začal pripravovať postup pre implementáciu EDoK. Pri jeho príprave sa vychádzalo z toho, že Slovensko má vysoký vedecký potenciál a skúsenosti v oblasti krajinného plánovania, hodnotenia ekologickej únosnosti krajiny, ochrany biologickej a krajinej diverzity a hodnotenia krajinného rázu.

Zodpovedným pracoviskom za koordináciu a zabezpečenie plnenia požiadaviek dohovoru bol odbor krajinného plánovania Ministerstva životného prostredia SR. Postupne sa analyzovali princípy a záväzky vyplývajúce z EDoK a porovnali sa s platným právnym poriadkom Slovenskej republiky. V prípravnej fáze sa pozornosť zamerala predovšetkým na implementáciu článkov 5. a 6. EDoK vo všetkých ich bodoch:

Článok 5) – Všeobecné opatrenia

a) Právne uznanie krajiny v slovenských právnych predpisoch,

b) Zavedenie a realizovanie krajinných koncepcií zameraných na ochranu, manažment a plánovanie krajiny,

c) Analýza a zhodnotenie existujúcich postupov pre účasť verejnosti v plánovacích procesoch, ktoré o vplyvujú krajinu a prístup k relevantným informáciám,

d) Analýza a zhodnotenie úrovne integrácie krajiny do územného plánovania, regionálneho rozvoja a odvetvových plánovacích systémov.

Článok 6) – Špecifické opatrenia

a) Zvyšovanie povedomia verejnosti, verejných orgánov a súkromných organizácií o hodnote krajiny,

b) Analýza súčasnej situácie vo vzdelávacích a výchovných procesoch vzťahujúcich sa ku krajinej koncepcii, ochrane, plánovaniu a manažmentu krajiny,

c) Identifikácia a hodnotenie vlastných typov krajiny,

d) Definovanie cieľovej kvality krajiny.

Program implementácie

Program implementácie EDoK v Slovenskej republike je orientovaný v štyroch hlavných bodoch (MŽP SR 2004, 2005; Mišíková, 2005):

Bod 1 Inštitucionálna podpora – cieľom je pripraviť poža-

Súťažný film Envirofilmu 2006

Putovanie starými cestami (Česká republika)

scenár a réžia: Ljuba Václavová, spoluautor scenára a autor fotografií k filmu: Václav Čilek

Poetický dokument ponúka krásne obrazy českej krajiny s jej chodníkmi, cestičkami, cestami... O ich vzniku, premenách aj zániku pútavo rozprávajú dvaja zaujímaví ľudia.

Autor niekoľkých kníh o českej krajine, geológ Václav Čilek sprevádza dokumentom ako výborný rozprávač a znalec českej krajiny. Diváci spoločne s ním putujú pútnickou cestou v barokovej krajine, dávnou cestou tesanou v skale, alebo starou cestou, ktorá končí v novovybudovanej priehrade. Výtvarník František Skála, ktorý pred niekoľkými rokmi prešiel peši z Čiech do Benátok na Bienále, kde jeho obrazy a artefakt y reprezentovali Českú republiku, nachádza inšpiráciu pre svoju tvorbu pri blúdení krajinami. A tak fakty o histórii, od prehistórie až ku dnešku, o cestách ako technologických, komunikačných a civilizačných pamiatkach, sa k divákovi dostávajú zaujímavým spôsobom...

dovanú legislatívu upravujúcu krajinné plánovanie.

Bod 2 Kampane – cieľom je zabezpečiť informačné kampane, zapojenie verejnosti, spoluprácu s médiami a vzdelávanie odborníkov.

Bod 3 Výmena skúseností – cieľom je zabezpečiť spoluprácu na národnej a medzinárodnej úrovni. Mala by sa pripraviť databáza kontaktov, vytvoriť sieť expertov a inštitúcií a užšia spolupráca najmä medzi krajinami V4 (Slovensko, Poľsko, Česká republika a Maďarsko).

Bod 4 Odborná podpora – cieľom je identifikovať typy krajiny, typický krajinný ráz, významné krajinné prvky, cieľovú kvalitu krajiny atď. Tieto aktivity by sa mali zamerať na vypracovanie typológie vybraných území, metódy identifikácie krajinného rázu, typológiu urbánnych priestorov, identifikáciu historických krajinných štruktúr, definíciu ohrozených krajinných typov a cieľovú kvalitu krajiny vo vybraných segmentoch.

Pre zabezpečenie týchto úloh sa vytvára medziodborový koordinčný tím, ktorý pracuje v menších subkomisiách v oblastiach: typológia krajiny, historický potenciál krajiny, cieľová kvalita krajiny, krajinné plánovanie, medzinárodná spolupráca, výchova a vzdelávanie manažérov, integrovaný výskum krajiny, inštitucionálna podpora a legislatíva, ochrana krajiny, urbánna krajina, zapojenie verejnosti a médií a informačné kampane.

Kompetentným orgánom pre koordináciu a riadenie plnenia záväzkov a spoluprácu s dotknutými rezortmi v rámci EDoK je MŽP SR. Výkonnou zložkou pre EDoK za rezort MŽP SR je Slovenská agentúra životného prostredia.

Pre zabezpečenie podmienok implementácie EDoK v Slovenskej republike odporúča MŽP SR realizovať tieto zásadné úlohy:

- schváliť zákon o krajinnom plánovaní a zabezpečiť jeho efektívny vstup do procesu riadenia územného rozvoja,
- iniciovať projekty zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny v rôznych krajinných typoch,
- zostaviť medzirezortnú pracovnú komisiu na naplnenie všeobecných aj špecifických národných opatrení týkajúcich sa viacerých rezortov a sektorov,
- identifikovať subjekty zainteresované do implementácie dohovoru,
- špecifikovať všeobecné a špecifické úlohy pre účely dohovoru a podľa potreby zostaviť pracovné skupiny,
- zabezpečiť vzájomnú výmenu informácií medzi pra-

covnými skupinami za účelom lepšej koordinácie aktivít a efektívnejšieho monitoringu plnenia úloh vyplývajúcich z implementácie EDoK,

- spracovať prehľad koncepcií týkajúcich sa krajiny, analyzovať ich závery a vypracovať podklad pre chýbajúce časti, ktoré EDoK požaduje,

- iniciovať a realizovať projekty aktívneho zapájania verejnosti a ďalších subjektov pri tvorbe krajinných koncepcií a ich účasti na realizácii projektov,

- spolupracovať so Zmluvnými stranami EDoK na európskej úrovni a identifikovať potenciálne spoločné projekty v cezhraničných regiónoch.

V rámci programu implementácie EDoK sa pripravujú viacodborové vzdelávacie kurzy zamerané na kra-

v rámci Envirofilmu bude konať v dňoch 3. a 4. mája v Banskej Bystrici.

Organizačnými konferenciami sú: Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného

prostredia Banská Bystrica, Fakulta ekológie a environmentalistiky TU Zvolen, IALE-SK – Slovenská asociácia pre krajinu ekológiu Bratislava.

Cieľom konferencie je stretnutie odborníkov z Českej republiky, Maďarskej republiky, Poľskej republiky a Slovenskej republiky zamerané na vzájomné informovanie o implementácii EDoK v ich štátoch so zameraním na článok 5) – Všeobecné opatrenia a článok 6) – Špecifické opatrenia.

Základné témy konferencie

1) Predstavy a spôsoby implementácie EDoK v krajinách V4 - *legislatívne podmienky pre právne uznanie krajiny ako základnej zložky prostredia obyvateľstva* • vyjadrenia rozmanitosti kultúrneho a prírodného dedičstva a základu jeho identity • postupy pre zainteresovanie a účasť širokej verejnosti, miestnych a regionálnych samospráv a ďalších zainteresovaných organizácií na definovaní a realizovaní krajinných koncepcií • príprava viacodborových vzdelávacích programov v oblasti krajinnéj koncepcie, ochrany, manažmentu a plánovania krajiny.

2) Krajinné koncepcie zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny – *prezentácia krajinných koncepcií zameraných na ochranu, manažment a plánovanie krajiny* • pracovné postupy pri ich spracovaní • integrácia krajiny do regionálnych rozvojových koncepcií, územnoplánovacích koncepcií, kultúrnych, environmentálnych, poľnohospodárskych, sociálnych a hospodárskych koncepcií, ako aj ostatných koncepcií s možným priamym alebo nepriamym vplyvom na krajinu.

3) Výchova a vzdelávanie zamerané pre potreby naplňovania záväzkov EDoK.

(Zdroj: „Krajinoekologický výskum, prax a vzdelávanie ako východisko pre program implementácie EDoK v SR“, (Alfa Spectra, FA STU Bratislava, 2005, s. 53)

Ing. arch. Mária Chochoľová
SAŽP – CEVaP Banská Bystrica
Ilustračné foto: archív SAŽP

jinnú koncepciu, manažment a plánovanie, vzdelávacie školské a vysokéškolské programy, ktoré sa budú riešiť v spolupráci s Ministerstvom školstva SR. Všetky tieto úlohy vyžadujú aktívnu interdisciplinárnu spoluprácu medzi odborníkmi vo verejnom a súkromnom sektore, odborníkmi z akademických pracovísk a mimovládnych záujmových združení. Zásadnú úlohu zohráva medzinárodná spolupráca, vzájomná pomoc a výmena odborníkov a informácií.

Konferencia

Príspevkom k naplňaniu stanovených zásad v súlade s Programom implementácie Európskeho dohovoru o krajine MŽP SR je **X. medzinárodná konferencia KRAJINA – ČLOVEK – KULTÚRA s podtitulom Prístupy k implementácii Európskeho dohovoru o krajine v štátoch V4, ktorá sa**

